

Бірюкова Марина Василівна

д-рка соціол.наук., професорка кафедри соціології і публічного управління,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

ТЕХНОЛОГІЇ СУЧАСНОГО СОЦІАЛЬНОГО АУДИТУ: ПОЯВА НОВИХ СУБ'ЄКТІВ Й ОБ'ЄКТІВ

TECHNOLOGIES OF MODERN SOCIAL AUDIT: THE EMERGENCE OF NEW SUBJECTS AND OBJECTS

Стан сучасного розвитку суспільства, актуалізація громадянських засад в управлінні соціальними процесами, інституціями, державними й бізнес-структурами, громадськими організаціями стимулюють розвиток соціально-орієнтованих технологій та інструментів, що дає змогу діагностувати, контролювати й вдосконалювати ці процеси як на глобальному, так і вітчизняному рівні. Під впливом глобалізаційних процесів, а особливо темпів й особливостей поширення Covid-19, відбувається поступова соціалізація багатьох процесів в Україні. Передусім це пов'язано із актуалізацією питань соціальної відповідальності функціонування бізнесу, що й визначає головну тенденцію соціально-економічного розвитку нашої країни сьогодні [1]. Саме ці тенденції загострюють інтерес до соціального аудиту як інструменту й технології соціальної діагностики і контролю.

Оцінка наявних публікацій свідчить, що становлення та розвиток соціального аудиту в Україні почався нещодавно. Як визначає О. Мазурик, хоча практики соціального аудиту почали застосовуватись ще у другій половині ХХ сторіччя в країнах Америки та Західної Європи, «його соціологічна концептуалізація розпочалася лише на початку ХХІ століття завдяки зусиллям, переважно російських та індійських учених у межах широкого розмаїття концепцій соціальної відповідальності бізнесу» [2]. На сьогодні тема соціального аудиту активно досліджується в Україні як

економістами О. Балазюк, Г. Воляник, В. Дерій, Н. Марушко, О. Погріщук, С. Савченко, І. Сисоєва, так і соціологами, насамперед О. Мазуриком. Так, в цілому доведено, що соціальний аудит має можливість стати ефективним інструментом соціального партнерства, що дозволяє здійснювати діалог між зацікавленими сторонами на основі достовірних результатів добровільного, незалежного і об'єктивного аудиторського обстеження, що має на меті досягнення консенсусу в регулюванні соціоекономічних відносин.

Саме на думку О. Мазурика «однією з найбільш поширених технологій соціального аудиту є моніторинг соціально-трудої сфери, який передбачає безперервне спостереження й аналіз актуальних соціально-трудоих процесів і явищ з метою систематичної оцінки стану трудових відносин, розробки пропозицій щодо вибору найбільш доцільних управлінських рішень у соціально-трудої сфері, попередження соціальних конфліктів тощо».

Між тим в Україні вже з'явилася низка соціологічних досліджень і публікацій, присвячених соціальному аудиту. Так, крім названого вище О. Мазурика, питання соціального аудиту досліджують Т. Білецька, В. Горбов, О. Рибщун, Д. Ядранський. Однак, хоча в роботах, що присвячені соціальному аудиту, відзначається, що соціальний аудит – це «як універсальна технологія комплексної перевірки реального стану соціального об'єкта щодо прийнятих стандартів. Універсальність соціального аудиту означає можливість його застосування для вирішення різноманітних завдань управлінської діяльності в різних сферах життя суспільства (економічній, політичній тощо) та на різних рівнях (організаційному (корпоративному), галузевому, регіональному)», майже всі вони присвячені аналізу соціально-трудоих відносин в середині організації. Ми би хотіли висвітлити можливості здійснення аудиту з боку громадян та поширення їх оцінки через соціальні мережі. Саме такого роду соціальний аудит інституалізується сьогодні в Україні, саме результати такого аудиту сприймаються як споживачами товарів і послуг, так і власниками бізнесу.

Як відомо, соціальний аудит визначається як різновид соціального контролю, що набуває значного поширення в сучасному суспільстві. «Під

соціальним аудитом розуміють спосіб оцінки і контролю стану соціальних відносин та рівня соціальної відповідальності бізнесу, влади, громадянського суспільства в будь-якій сфері діяльності». Аудит бере початок в бухгалтерській (фінансовій) справі та поступово поширюється на оцінку управлінської, організаційної, політичної, освітньої, екологічної та інших видів діяльності. Відповідно виокремлюють організаційний, екологічний, освітній аудит, аудит якості, управління персоналом тощо.

На наш погляд, сучасний етап розвитку суспільства можна охарактеризувати появою нових суб'єктів соціального аудиту. Такими в громадянському суспільстві стають окремі люди, яких ми назвали «*Homo practicing in late-modernity*» [3]. Суб'єктом соціального аудиту стає пересічна людина, яка практикує в епоху пізнього модерну, тобто діє раціонально або спонтанно (що обирає, купує, самоорганізує, споживає, проектує, організовує і т. ін.) у просторі невизначеності, нелінійності, підвищеного ризику, обмеження ресурсів, неоднозначності технологій та в напрямку досягнення мети. Здійснюючи свій вибір, така особистість постійно перевіряє, здійснює аудит, оцінює, наскільки товар, послуга, людина, з якою вона взаємодіє, відповідає встановленим у суспільстві нормам та цінностям, власним вимогам. Результати такого аудиту публікуються в соціальних мережах.

В умовах невизначеності та ризиків у суспільстві посилюється потреба знайти консолідуючий початок. У такі часи важливим є збереження в суспільстві запиту на єднання як ресурс стабілізації та розвитку. Не випадково у науковому дискурсі актуалізується розгляд феномену солідарності в якості головного фактора розвитку інститутів взаємодопомоги індивідів, соціальних груп та спільнот. При цьому в умовах формування нового виду соціальної реальності, коли людина та цілі групи людей існують одночасно у двох вимірах, – традиційно інституціоналізованому та віртуальному – з'являються інші механізми провадження солідарних дій. В онлайн-просторі зароджуються їх нові типи та форми, що відкривають як нові можливості для консолідації, так і ризики невіправданих очікувань.

Розвиток інтернету дає можливість людям використовувати соціальні мережі як канали презентації власних суб'єктивних оцінок щодо якості наданих послуг чи спожитих товарів. Такі оцінки супроводять споживання та керують громадською думкою, й на сьогоднішній день вони стали невід'ємною частиною життя. Доступ до всесвітньої мережі з мобільних телефонів і смартфонів дозволяє активно використовувати їх під час споживання. Це дозволяє практично без перерви бути онлайн. Соціальні мережі змінюють звички і стиль життя сучасної людини – характер міжособистісних взаємодій, розваги, способи отримання інформації.

Резюмуючи результати дослідження особливостей нових суб'єктів соціального аудиту, можна сказати, що онлайн-платформи – це місце для поширення й визначення оцінок якості від представників референтних груп, підтримання соціальних зв'язків, освоєння віртуального простору та його можливостей, реалізація звичних (перегляд відео та прослуховування музики) і нових видів розваг (перегляд мемів), задоволення потреби у подіях і враженнях за допомогою новин та трендів, пошук додаткової освіти та спостереження за таким відносно новим явищем сучасного суспільства, як блогери та блогами, які вони ведуть у соціальних мережах.

Отже, соціальний аудит в Україні може стати сучасним інструментом соціального партнерства, який перетвориться з механізму розв'язання конфліктних ситуацій у систему гарантування економічної безпеки підприємств та вирішення актуальних проблем соціально-економічного розвитку держави.

Список використаних джерел

1. Марушко Н. С., Воляник Г. М. Соціальний аудит як інструмент соціальної безпеки підприємства. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія економічна*. Львів, 2013. Вип. 1. С. 257–267. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvldue_2013_1_34 (дата звернення: 3.11.21).

2. Мазурик О. Соціальний аудит як сучасна діагностична технологія: теоретико-методологічні засади дослідження, західний досвід, вітчизняні

перспективи. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhISD_2015_1148_34_20 (дата звернення: 3.11.21).

3. Бірюкова М.В. Суб'єктно-праксиологічна концепція соціального проектування. URL: http://scc.univ.kiev.ua/upload/iblock/0a7/aref_Viryukova%20M.V..pdf (дата звернення: 04.11.21).

Гнутов Андрій Вікторович,

магістрант, кафедра соціології і публічного управління,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

Рущенко Ігор Петрович,

д-р соціол.наук., професор кафедри соціології і публічного управління,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ З ПЕРСОНАЛОМ В КРЕАТИВНІЙ СФЕРІ

FEATURES OF WORK WITH STAFF IN THE CREATIVE FIELD

Досвід економічно розвинутих країн демонструє, що один із найнеліквідніших сьогодні ресурсів – це інтелект та знання. Проте якщо раніше це спостерігалось у вчених, інженерів та винахідників, котрі мали справу із матеріальними речами, то із розквитом ІТ-індустрії це змінилося.

Креативна індустрія використовує інтелектуальний і творчий потенціал для створення нових, унікальних продуктів. І у зв'язку з тим, що головним ресурсом цієї індустрії є люди та їхній розум – працевлаштування та умови праці задіяних в креативній сфері людей актуальні для дослідження.

Особливості взаємодії креативників із менеджментом потребують вивчення для розуміння зручних та ефективних моделей керівництва, мотивації персоналу, підтримки зацікавленості в роботі та стимулювання професійного розвитку, саме для покращення процесів управління.